

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Laasasenaho, K. 2019. Yhteiskunnalliset muutokset voimavaraksi maaseudulla. Soinin joulu, 40-41.

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Yhteiskunnalliset muutokset voimavaraksi maaseudulla

Kari Laasasenaho, Asiantuntija, TKI, SeAMK Ruoka

Osallistuin Maaseutututkijatapaamiseen (MUA-tapaaminen) Ähtärin Mesikämmissä elokuussa 2019. MUA-tapaaminen on vuosittain järjestettävä maaseutututkijoiden konferenssi, jossa keskustellaan maaseudun kehittämistä ja tulevaisuuden näkymistä. Kaksipäiväisen tilaisuuden aikana järjestettiin myös paneelikeskusteluja, joihin osallistui suomalaisia tutkijoita tieteen huipulta, kuten tutkimusjohtajat Sulevi Riukulehto ja Torsti Hyyryläinen Helsingin yliopistosta.

Paneelikeskusteluissa käsiteltiin, kuinka maaseutu voidaan pitää elinvoimaisena yhteiskunnallisten haasteiden keskellä. Puheenaiheiksi nousivat mm. väestön ikääntyminen, vähenevät palvelut ja väestön pakkautuminen kaupunkeihin, mitkä ovat merkittäviä haasteita maaseudulle. Maaseutu ei ole haasteiden kanssa yksin, vaan väestörakenteessa esiintyy ongelmia kaupungeissakin. Syksyn mittaan ollaan yleisesti kuultu huolestuttavia keskusteluja Suomen väkiluvun vähenemisestä. Yhteiskunta muuttuu vauhdilla, kun nuoret eivät innostu lasten saamisesta. Megatrendit eli suuret yhteiskunnalliset kehityslinjat vaikuttavat maaseudun arkeen, mutta MUA-tilaisuus auttoi näkemään mahdollisuuksia myös muutoksessa.

Yksi positiivisimmista keskusteluista käytiin monipaikkaisuuden merkityksestä. Tutkijat keskustelivat monipaikkaisuuden ilmiöstä, jossa kuntalaisiksi voitaisiin laskea virallisen kuntakirjan ulkopuolisetkin ihmiset, kuten mökkeilijät, kunnassa asioivat ja tai muuten vain kunnassa poikkeavat ihmiset. Monipaikkaisuuden ajatuksena on se, että vaikka ihminen on virallisesti kirjoilla muualla, hän voi silti tuntea olevansa esimerkiksi soinilainen omien juuriensa kautta. Näiden ihmisten voimavara olisikin tärkeää valjastaa osaksi maaseudun kehittämistä. Ulkopaikkakuntalaisten rooli voi olla hyvin aktiivinen, vaikka verotuloja ei kertyisikään alueella asumisesta. Tärkeintä on osallisuus yhteiseen toimintaan.

Omasta näkökulmasta mielenkiintoisinta oli keskustelu siitä, miten meneillään olevat megatrendit, kuten ilmastonmuutos ja maaseutumatkailun kasvu voivat vaikuttaa maaseudun kehitysnäkymiin. Aihe kiinnostaa työnikin puolesta, sillä Seinäjoen ammattikorkeakoulun Ruoka-yksikkö on lisännyt huomattavasti kiertotalouteen liittyvää hanketoimintaa viime vuosina. Yksikön painoala liittyy keskeisesti maaseudun elinkeinojen kehittämiseen. Onkin tärkeää kysyä, kuinka megatrendejä voidaan hyödyntää maaseudun aluekehittämisessä ja mitä matkan varrella on opittu? Kerronkin tässä artikkelissa muutamia esille nousseita asioita.

Väki vähenee, verotulojen lähde muuttuu?

Maaseutujen elinvoima on rakentunut nykyisin pitkälti väestörakenteen varaan. Väestötappio nähdään pienille paikkakunnille kuoleman kuiluna. Niinpä maaseutukunnat ottavat mielellään vastaan muuttavia perheitä. Muuttajia kannustetaan erilaisilla porkkanoilla, kuten vauvarahoilla tai edullisilla tonteilla, mikä on hyvä asia. Monilla kunnilla on omia markkinointikampanjoita ja aito tahto nostaa oma kunta esiin. Näihin kampanjoihin voidaan käyttää paljonkin rahaa, mutta samalla voidaan kyseenalaistaa myös niiden teho ja vaikuttavuus. Pelkkä kuntaan muuttaminen tai verotulojen saaminen ei kuitenkaan ratkaise koko ongelmaa. Tarvitaan ihmisten aktiivisuutta ja aktiivisuuden aikaansaamiseksi myös motivaatiota. Erityisen kannattavaa kuntamarkkinointi voisi olla potentiaalisille paluumuuttajille, sillä tunnesiteet kotipaikkaan ja valmiit verkostot voisivat hyödyttää kaikkia osapuolia.

Mitä tarkoitan aktiivisuudella? Muuttajien integroiminen yhteisöön on erittäin tärkeää. Kuntalaisten voimavarat voitaisiinkin tuoda näkyväksi esim. järjestämällä saapumiskysely kuntaan muuttaville. Kyselyllä voitaisiin kartoittaa muuttajien vahvuudet ja alustava kiinnostus osallistua yhteisön toimintaan. Kyselyn avulla uusien ihmisten voimavarat olisivat paremmin tiedossa ja sitä kautta nopeammin käytössä. Lisäksi

muuttaja saisi ajattelemisen aihetta siihen, miten hänen oma osaamisensa olisi kaikille hyödyksi. Nopea yhteisöön osallistaminen voisi lisätä pitkäjänteistä integroitumista ja kehittämistä. Kaikki tulisi tapahtua kuitenkin muuttajien oman motivaation kautta eikä pakon sanelemana. Tarkoitan voimavaroilla tässä kohtaa siis paljon muutakin kuin vain kunnan budjettiarvioon kirjattuja varoja. Ei ole kaukaa haettava, että kuntalaisista voisi tehdä voimavarabudjettisuunnitelman, joka auttaisi kunnan kehittämissuunnittelussa ja täydentäisi talousbudjetointia.

Tässä kohtaa pyysin kannanottoa myös isältäni, Martti Laasasenaholta, jonka väitöskirja liittyi maaseudun kehittämiseen. Hän halusi korostaa seuraavaa: ”Tärkeintä on kuntalaisten ja erityisesti nuorten sitoutuminen kotipaikkaansa tunne- ja tahtotasolla. Kotiseudulla pärjäämiseen tarvittavan osaamisen hankkiminen onnistuu, kun tunteet ja tahto ovat kyllin voimakkaita. Tarvitaan koko elinikäiseen toimintaan liittyvää ajattelua ja aktiivisuutta kotikunnan hyväksi. Voidaan puhua omakohtaisesta elämänurasopimuksesta kotikunnan kehittämiseksi.”

Mitä tapahtuu, jos kunnan väkimäärä laskee erilaisista toimista huolimatta? MUA-tapaamisen paneelissa keskusteltiin myös siitä, että asukkaiden verotus ei välttämättä ole yhtä merkittävä verotulojen lähde kuin ennen. Tässä kohtaa uusia avauksia voivat olla esimerkiksi toiset verotusmuodot, kuten kiinteistöverotus. Esimerkiksi uusiutuvan energian investoinnit tuovat kiinteistöverotuloja tuuliturbiinien muodossa myös Soiniin. Tulevaisuudessa uusia tulovirtoja voi muodostua myös muista kiertotalouden mahdollisuuksista.

Erikoisuudet kilpailueduksi?

Aluekehittämisessä on jo pitkään puhuttu erikoistumisesta ja sen tuomista eduista. Tämä on näkynyt maaseudulla esimerkiksi siinä, että pieniä maatiloja on neuvottu erikoistumaan johonkin tuotantosuuntaan. Erikoistumisella voidaan saavuttaa kilpailuetua ja sitä kautta päästä osalliseksi erityismarkkinoista. Erityismarkkinoilla vältetään laajojen markkinoiden kilpailulta. Laajoilla markkinoilla hintakilpailu on kovaa, ja pienten toimijoiden voi olla haastavaa pärjätä suurille toimijoille tuotantokustannuksissa. Nykyisin maanviljely on kuitenkin vain pienen ihmisryhmän elinkeino, joten erikoistumista pitää soveltaa laajemminkin.

Erikoistumisajattelu toimii oikeassa paikassa myös maaseudun kehittämisessä. Soinissa yksi tällainen erikoisuus on vahva yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys luo positiivisen osallisuuden tunnetta. Tämä näkyy vaikuttamisen helppoutena ja henkisenä hyvinvointina. Lisäksi päätöksenteko on yleensä suoraviivaisempaa ja asioiden hoidossa on vähemmän hallinnollisia välikäsiä. Yhteisöllisyyden peruspilarina toimii soinilaisten ainutlaatuinen luonne ja tekemisen meininki. Tämä kaikki pitäisi saada kuitenkin kerrottua myös ulospäin.

Keskeisten hahmojen hyödyntäminen ja lähimatkailu

Olen jo pitkään pohtinut SOME:n ja erityisesti tubettajien roolia maaseudun kehittämisestä. Soinin ulkopuolella asuvia ihmisiä olisi helppo hyödyntää, sillä tiedon leviäminen ei ole ollut koskaan näin helppoa tietotekniikan ansiosta. Miksi maaseudulla ei voisi hyödyntää noita samoja kanavia? Tubettajien välityksellä saavutetaan erityisesti nuoria ja videoiden kautta voidaan tuoda katsojille ennen kokemattomia näkemyksiä aiheeseen kuin aiheeseen.

Mielestäni yksi hyvä tubettaja on Soinista lähtöisin oleva ja nykyisin Jalasjärvellä asuva Teemu Silvonen, jonka kanssa kannattaisi tehdä yhteistyötä. Teemu tekee lähinnä metsästyksen, kalastukseen ja eräretkeilyyn keskittyviä videoita, joilla on tuhansia katsojia. Teemun videoissa on seikkailtu Soinissakin. Teemulla oli Youtubessa lähes 4000 tilaajaa ja yksittäisellä videolla parhaimmillaan yli 90 000 näyttökertaa lokakuussa 2019.

Teemu onnistuu vangitsemaan katsojan huumorilla ja persoonallisella filosofiallaan. Tällaisia keskeisiä ihmisiä tulisi hyödyntää tavalla tai toisella - esimerkiksi maaseutumatkailussa. Teemu on hyvä esimerkki

monipaikkaisesta ihmisestä, jolla on omat syynsä vaikuttaa Soinissa. Tulevaisuudessa tällaisten some-persoonien tärkeys korostuu. Soinissa onkin paljon monipaikkaisia ihmisiä, joilla on verkostoja muualla. Monipaikkaisten ihmisten ei tarvitse olla erityisen näkyviä persoonia, vaan henkilöiden tärkeys korostuu osallisuuden ja vuorovaikutuksen kautta. Soinia hyödyttävän tekemisen ei tarvitse välttämättä tapahtua Soinissa tai edes Suomessa.

Myös maaseutu- ja lähimatkailu saattavat olla kasvussa. Tämä johtuu osittain siitä, että lentomatkestusta vältetään ilmastosyistä. Suomalaiset saattavat suunnata lomien aikaan enemmän kotimaisten erikoisuuksien ja elämysten perässä - myös Soiniin. Esimerkiksi Vuorenmaan vetovoima ei välttämättä perustu perinteiseen lasketteluun, vaan siihen, että paikan päällä pääsee tekemään asioita, joille ei ole vertailukohtaa Suomessa tai Euroopassa! Kotimaan matkailijoiden lisäksi tarvitaan kansainvälisiä turisteja.

Lähimatkailun onnistuminen vaatii kuitenkin erikoistumista ja hyvää markkinointia. Varsinkin nuoret ovat hyvin elämishakuisia. Soinista ja lähialueilta löytyy valtakunnallisesti piilossa olevia erikoisuuksia, kuten Etelä-Pohjanmaan maanteiden korkein kohta Multiantielle, Keski-Suomen ylänkö tai kolmen vesistön vedenjakajapiste Parviaisissa. Erikoisuudet pitäisi merkitä ja markkinoida niitä osana lähimatkailua. Tärkeintä on tarjota laadukkaita tuotteita ja palveluita, joita ei saa muualta. Tähän tarvitaan rinnalle tuotteistamista ja tarinallistamista.

Lopuksi

Yhteiskunnallisten muutosten ei tarvitse olla esteinä aluekehittämiselle, vaikka median uutisointi maaseudun autioitumisesta kuulostaa pelottavalta. Keskusteluiden ei saa lannistaa maaseudun asukkaita, vaan ongelman juurisyyt on otettava syvälliseen analysointiin. Pitää ymmärtää laajasti ihmisen käyttäytymistä ja tarpeita. Ihmisten perustarpeet eivät ole muuttuneet, vaikka yhteiskunnallisia muutoksia tapahtuu nyt ennätysnopeasti. Sanomani on, että vain kohdennetuilla, kustannustehokkailla ja tutkittuun tietoon perustuvilla kehittämistoimilla pystytään vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin. Välillä tarvitaan myös hulluja kokeiluja pienellä riskillä. Kyse on lopulta yksittäisten ihmisten aktiivisuudesta, joka tarttuu yhteisöön. Yhteisö tarvitsee yksilöitä, vaikka miellämme sen usein juuri päinvastoin. Kehittämistoimet ovat meidän jokaisen vastuulla.